Дитяча оперка

Діячі:

Весна

Веснянки

Гаївки

Купальні

Літо

Обжинки

Зажинки

Купальські хлопці

Осінь-молодиця

На кону зразу двоє, потім четверо, шестеро дівчаток в білому або зеленому вбранні, з вінками пролісків білих, бузкових або синіх. Кругом дерева напівголі, трава дуже мала; задня стіна зразу задрапірована зеленню.

Маленькі дівчатка-веснянки

Благослови, мати,

Весну закликати!

Ой Весно, Весно,

Та Весняночко,

Де твоя дочка,

Та паняночка?

Прийди до нас, Веснонько,

З великою радістю,

З льоном високим,

З коренем глибоким,

З житом довільним.

Де ти, Веснонько,

Забарилася?

Чом і досі до нас

Не з’явилася?

Весна пробирається крізь задню стіну, за нею діти, квіти, кузьки.

Діти

Весна-красна,

На чому прийшла?

Весна

На плужечку (2)

По крутому бережечку,

На борінці, на борінці,

Привезла усім гостинці,

Привезла всім вільну волю,

Та кохання, та здоров’я.

Привезла усім роботу

Ще й веселую охоту.

Ось зеленая вербиця –

Згинь ти, зимо білолиця!

Ось червонеє яєчко –

Згинь, морозе-морозечку!

Ворогів ми побороли,

Всі будем тепер па волі,

Без примусу, по охоті,

Нум до дружної роботи!

Діти

А вже весна, а вже красна,

Із стріх вода капле,

Молодому козаченьку

Мандрівочка пахне.

Весна перебиває.

Весна

Добрі дітки, не журімось

Та всі разом звеселімось,

Заведімо гри, танки

І веселі веснянки!

Діти

Вишні-черешні

Розвиваються,

Синє озеро

Розливається,

Жито силоньки

Набирається!

Ясне сонечко

Усміхається.

Гей!..

Тобі яблучко.

Мені грушечка –

Не сварімося,

Моя душечко!

Гей!..

Тобі яблучко,

Мені зернятко –

Не сварімося,

Моє серденько!

Гей!..

Діти

Ой, нумо, нумо

В зеленого шума,

А шум ходить

По діброві,

А шумиха –

Рибу ловить…

Другі перебивають,

Король коло городу ходить,

Король у город заглядає,

Король дівочок вибирає,

– Виводу, виводу,

Чом не йдеш по воду?

– Боюся, боюся.

– Кого ж ти боїшся?

– Короля, короля.

– А короля нема дома,

Королиха сама вдома –

Одчиняй ворота!

Хлопці

Вийди, вийди ти, Іванку,

Заспівай лиш нам веснянку!

Цілу зиму ми мовчали –

Весни дожидали…

Маленькі дівчата

Заїньку, та за головоньку,

А нікуди зайчику ані вискочити,

А нікуди сірому ані вистрибнути.

Все кріпості, все турецькії,

Караули все німецькії,

Сидять сестри-сестринички –

Одна в танку, друга в вінку,

Третя Марушка – то ж моя душка

Три дівчинки і зайчик вибігають.

Більшенькі дівчата

Туман танчик виводе,

Що виведе, то й стане,

На дівочок погляне,

Чи всі дівки в таночку.

Усі дівки в таночку,

Тільки Рози немає:

Мати Розу чесала,

А чешучи, навчала:

"Не йди, дочко, в таночок,

На ставай край туману:

Туман ручку стискає,

Золот перстень здіймає,

На мізинець надіває".

Маленькі дівчата

Ягил-ягилочка,

Ягилова дочка

Устала ранесенько,

Умилась білесенько,

Голівку чесала.

Стрічки надівала.

Візьмися у боки,

Покажи свої вискоки,

Біжи до Дунаю –

Там рибочка грає,

Вибери собі дівку,

Як калинову квітку.

Кидається й вибирає собі дівчину.

Перші дівчата

Ой ходить царенко, блукає (2),

Він свою царівну шукає, шукає,

Приступи, царенко, близенько,

Поклонись царівні низенько

Приступись, царенку, близенько,

Поцілуй її хорошенько.

Маленькі хлопці

Женчичок-бренчичок вилітає,

Високо ніженьку підіймає,

Побито, набито, ніженьку пробито,

В зеленім лугу, бери собі другу!

Вибирає. Маленькі дівчата кладуть навхрест лопату й коцюбу і скачуть зайчика.

Ой на горі гречка – сидить зайчик:

Ніжечками чеберяє,

А лисичка зайчика переймає,

Якби такі ніжки мала,

То і я б так чеберяла,

Як той зайчик.

Дівчата

Де плавала кладочка (2),

Там ходила Настечка (2).

Ішли дівки через двір (2),

На них сукні, як мак, цвів (2),

Стали сукні сяяти (2),

Стала діброва палати (2),

Стали води цебром носити (2),

Дібровоньку гасити (2),

Скільки в цебрі водиці (2),

Стільки в дівчат правдиці,

Скільки води в відерці (2),

Стільки у хлопців правдиці.

Дівчатка

Ой на городі крокіс поріс –

Забрав чорт хлопців,

Та й у ліс поніс,

Ой на городі крокосиця –

Забрав чорт хлопців

Та й носиться.

Хлопці

Ой дівчата, начувайтесь,

Добре хлосту дамо ми,

За посміхи сподівайтесь

Всі ви доброї платні.

Дівчатка

– Чорнушко-душко,

Вставай раненько,

Вмивай личенько,

Хотять тебе люди взяти,

Хотять тебе заміж дати.

– За кого, ненько,

Любе серденько,

За кого, матіночко,

За кого, ластівочко?

– За циганина,

Вражого сина,

Всю ніч не спати.

Дути, кувати.

– Не піду, матіночко,

Не піду, ластівочко!

– Чорнушко-душко… (і далі).

– За паничину,

Доброго сина,

Всю ніч не спати –

Книги читати.

– Не піду, матіночко,

Не піду, ластівочко!

– Чорнушко-душко... (і далі).

– За селянина,

Доброго сина,

Весь день неспати.

Косити, жати.

– Ой піду, матіночко,

Ой піду, ластівочко!

Дівчата

Ой летіло помело –

Стовпом дим,

Чорти з ним, –

Через наше село.

Іванова голова

Зайнялася була

Та й горить (2).

А Маруся з радощами

Носить воду пригорщами

Та й гасить (2).

Дівчата великі

Ой диво чи не диво?

Сидять дівки за столом.

Ой диво чи не диво?

Молодиці перед столом.

Ой диво чи не диво?

А парубки під столом.

Ой диво чи не диво?

П’ють дівчата мед-вино,

Молодиці – горілицю,

А парубки – шевський квас.

Ой диво чи не диво?

Їдять дівки курятину.

Ой диво…

Молодиці гусятину…

Ой диво…

А парубки – кісточки.

Ой диво чи не диво?

Їдять дівки калачі.

Ой диво…

Молодиці – паляниці,

А парубки – сухарі.

Усі

Ха-ха-ха-ха!!!

Літо

Стійте, діти, не співайте,

Ми побачимо якраз.

Хто тут щирий до роботи

У весняний добрий час.

Літо біжить за кін і вертається з хлопцями. Стають у два хори з дівчатами.

Хлопці

А ми просо сіяли! (2)

Дівчата

Ой дід ладо, сіяли! (2)

Хлопці

А ми просо витопчем! (2)

Дівчата

А чим же вам витоптать? (2)

Хлопці

А ми коней випустим! (2)

Дівчата

А ми коней переймем! (2)

Хлопці

А чим же вам перейнять? (2)

Дівчата

А шовковим поясом! (2)

Хлопці

А ми коні викупим! (2)

Дівчата

А чим же вам викупить? (2)

Хлопці

А ми дамо сто рублів! (2)

Дівчата

Не візьмемо й тисячу! (2)

Хлопці

А ми дамо дівоньку! (2)

Дівчата

Хіба що так, хіба так –

За коника та й з двора! (2)

Літо

Ой як гарно, ой як любо,

Ну, ще другу зачинайте!

Хлопці

Вийшли вранці косарі

Косить рано на зорі,

Гей, нуте, косарі,

Бо нерано почали,

Хоч нерано почали,

Та багато утяли:

До обіду покосили,

Гострі коси потупипи;

По обіді віддихали,

Гострі коси поклепали;

До полудня гребли сіно,

І в віночки клали щільно;

А ввечері холодком

Клали копички рядком,

Накосили скирту сіна,

Прийшла коза та й поїла.

Дівчата

Ой як, як коло милого сісти?

Ой так, так, ой так!

Он як, як до милого говорити?

Ой так, так, ой так!

Ліго й Весна в колі роблять усе, що співається.

Ой як, як миленького пригортати?

Ой так…

Ой як, як миленького цілувати?

Ой так…

Ой як, як миленькому постіль слати?

Ой так…

Ой як, як миленького класти спати?

Ой так…

Ой як, як миленького з місця звести?

Ой так…

Ой як, як миленького випроводжати?

Ой так…

Ой як, як коло нелюба сісти?

Ой так, так…

Ой як, як до нелюба говорити? І т. д.

Літо пророблює все, що Веснянки співають.

Маленькі хлопці і дівчата

Ой на горі мак, під горою так.

Мак, мак, маківочки, золотії голівочки.

Станьте ви так, як на горі мак!

Поспитаймо так, чи сіяли мак?

Один хлопець: "Сіяли!"

Мак, мак, маківочки… (і далі)

Другі

А у горобейка жінка маленька,

Сидить на кілочку, пряде на сорочку,

Що виведе нитку, то й пошиє свитку,

Що виведе півтора, то пошиє рукава.

Осталося три кінці горобцеві на штанці.

Великі дівчата

Гетьте звідси!

Ой, купала-купалочка,

Не виспалась Наталочка,

Погнала бичка

За ворітечка.

Погнала бичка дрімаючи,

На пеньки ноги збиваючи.

Другі

Да мала нічка-петрівочка,

Не виспалася невісточка,

Та усю ніченьку не спала,

Да усе хусточки вишивала,

Да шила шовком,

Шила біллю

Своєму милому про неділю.

Перші дівчата

Сиділа русалка

На кривій березі,

Просила русалка

У жіночок наміток,

У дівочок сорочок:

"Жіночки-подружки,

Дайте мені намітку,

Хоч вона худенька,

Та аби біленька".

Проведу я русалоньки

До бору,

А сама вернуся

Додому.

Ой ми русалочки

Проводили,

Щоб до нас часто

Не ходили,

Та нашого житечка

Не ломили,

Бо наше житечко

В колосочку,

А нашії дівочки

У віночку.

Другі дівчата

Бідна ж моя голівонька,

Нещаслива годинонька,

Приїдь, приїдь, Коструб оньку,

Стану, стану до шлюбоньку

У неділю пораненьку

На льняному рушниченьку.

Приїдь, приїдь, Коструб оньку,

На сивому кониченьку.

Маленькі дівчата

Кроковеє колесо

Вище тину стояло,

Чи бачило колесо,

Куди милий поїхав?

За ним трава зелена

І діброва весела.

Кроковеє колесо… (і далі).

Куди нелюб поїхав?

За ним трава полягла

І діброва загула.

Хлопці

Вже петрівочка минається,

Хлопцям гулянка вертається.

Та йдіть, хлопці, погуляйте,

Дівчат на осінь підмовляйте.

Проходять дівчата-зажинки здалека, у вінках із колосків.

Великі дівчата

Ой заспіваю, нехай дома почують,

Ой нехай же ж нам вечерю готують.

Утомила нас та широкая нива,

Що тепер нам і вечеря не мила,

Ой не так нива, як високії гори,

Ой не так гори, як широкі загони,

Ой не так загони, як низеньке жито,

А вже ним спину, як кийом, перебито.

Літо, обійнявши Весну, веде до купальських і прохає, щоб узяли участь у скаканні через купальський вогонь.

Великі дівчата

Ой купався Іван та й у воду упав, –

Неспроста, неспроста:

Напала на хлопців короста, –

Ой не величка, не мала.

Як на тому дубові кора.

(Сміються).

Другі

Чого, Івашку, змарнів,

змарнів?

Чого шукаєш: волів, волів?

Ой твої воли давно в шкоді,

Ще й у Марусі на городі.

Ой там Маруся воли гнала.

Собі Івашка сподобала:

Ой ти, Івашку, серце моє,

Сподобалося личко твоє,

Ой не так личко, як ти самий,

Як на папері написаний,

Ой на папері-папєрочку.

На тонкім білім серпаночку,

Ой ти, Іване, мій папочку!..

Діти

(заплітають кривий танок)

А в кривого танця

Та не виведу кінця:

Несу-несу, та не винесу,

Веду-веду, та не виведу,

Дівки

Приспів.

Ой в городі вишня, чому не черешня?

Калина-малина, ягода червона.

Ой ти мене сватав, чому не берешся?

Калина-малина…

Літо

(виходить на авансцену)

Цитьте, діти! Ви проспівали,

Ви і на мигах усе показали,

Як я кохаю її. Більше над силу і волю,

Більше над щастя і долю –

Довше не втаю я, ні!

(Іде до Весни).

Весна

Діти! шо чую?

Личико горить,

Серце палає,

Серце тремтить,

Краса пишає,

Душа горить.

Більше не можу

Втриматись жить,

Хай і помру я

В сяйві краси,

Тільки й зазнаю

Радощі всі.

(Обертається до Літа).

Згода! Дай руку,

Вийду, чекай,

Вбачить нас доля,

Вбачить нас гай!

(Літо дует співає з нею).

Слухай лиш мене,

Серце моє,

Більше не можу

Я утаїть –

Серденько в грудях

Сонцем горить.

Полюби мене.

Рученьку дай,

Вийди, кохана,

Вийди у гай.

Вийди, не бійся –

Гай ще не спить,

Слуха розмову,

Лунко тремтить.

І солов’єва

Пісня дзвенить,

Рожа розквітла

Пахощі ллє, –

Все, повне ніги,

Щастям живе.

Вийдемо, серце,

В гай погулять.

Там над водою

Іскри тріщать.

Візьмемось міцно,

Сміло вперед,

Хто не розлучиться,

Той не умре!

Зазнаєм долю

Цілий свій вік,

Ходім же, серце,

Вквітчаймо рік.

(Бере її за руку й веде за кін).

Дівки

Ой мала нічка – пегрівочка

Не виспалася невісточка.

Вставай, невістко,

бо заспала,

Подій корови, що нагнала.

Я ті подою, що я нагнала,

А ті не буду, що я застала,

Я ті не буду, що тут застала,

Щоб ти, свекрухо, та не

діждала.

Інші

Ой літає сокілонько по полю

Та збирає челядоньку

додому.

Іди, іди, челядонько, додому,

Вигуляла все літечко по полю,

Вигуляла все літечко ще й

жнива,

Болітиме моя спина й голова.

Коли вони співають, через кін, взявшись за руки, проходять хлопець Маковій, бородатий Спас в рукавичках, задрипані молодиці-"дріплі" та обжинки-дівчата в колоскових вінках. За коном чути гомін і крик; вбігає Літо, гукає.

Ой вогні купальські,

Всьому світу милі,

Нащо нам тяжкого

Лиха наробили?

Ой повійте, ві гри,

З крижаного моря,

Загасіте пломінь,

Заберіте горе.

Мила вірно ручку

Подала навіки,

А огонь неситий

Розлучив навіки.

Горе-горе-горе…

Чим на світі жити,

З рання й до останку

Тільки сльози лити!

Ворогів би бити

Або світ спалити –

Так-бо не звеліла

Покійна робити.

Всіх казала рівно

Милувать жаліти,

Та щодня, щочасу

Працювать-робити.

Насовують хмари, гуркоче грім; Діти вбігають з криком;

Іди, іди, дощику,

Зварю тобі борщику

В зеленому горщику!

Дощику, припусіи,

Я поїду в три кусти

Богу молиться,

Христу поклониться.

А у бога сирота

Замикала ворота

Ключиком-замочком,

Золотим платочком.

Збираються хмари, погрімлює грім. Літо біжить назустріч блискавці.

Літо

Побіжу, побіжу

До небесного вогню.

Я поскаржусь йому

На утрату мою.

Нехай він, той вогонь,

Або верне її,

Або й мене візьме –

Я не буду сам, ні!

Чутно великий грім та різкий крик убитого Літа. Вносять нари з убитим.

Всі хори

Горе-горе-горе…

Плачте, хлопці й діти,

Вашу радість вбито,

Вбито наше літо!

Дівочки-красуні,

Стійте, не співайте,

А з сльозами ревно

Літо уквітчайте:

Руту зелененьку,

Рожу червоненьку,

М’яту запашненьку,

Всякий цвіт дрібненький

Ви підіть зривайте,

У вінок сплітайте,

Літо заквітчаймо,

Пишно заспіваймо,

Літо звеличаймо.

Збоку, не бачачи Літа, співають служки Осені й Обжинки.

Ой куриться доріженька,

Куриться, куриться,

А вже наша .господиня

Журиться, журиться.

Ой треба би кониченьки

Продати, продати.

Ой треба нам музиченьки

Найняти, найняти.

Заріж, заріж, господине,

Індика, індика,

Щоб нам була із Варшави

Музика, музика.

Хоч з Варшави, не з Варшави,

З Кракова, Кракова,

Аби була музиченька

Готова, готова.

Входить Осінь, круг неї косарі, женці, молотники.

Осінь

Добрая година!

Я тут господиня.

(Оглядається кругом).

Тих нікчем немає?

Нам не заважають

Зерно золотеє,

Овочі розкішні, –

Все сховать в засіки

Та й спожити втішно.

Я тут господиня!

Хто мені тут рівня!

Туман

Не хвались, небого,

Я твій пан!

Я – туман!

Всіх переможу,

Всім лад дам!

Махає; вся сцена наповняється паром і закутується білою завісою.

Завіса